

מוסרה

כתב עת מבית "הלכה ומסורה" • חדש סיון תשפ"ה • גיליון נ"ז • שנה ה' • mosera7156287@gmail.com
מפעל "ארחות הלכה" מוסדות "שובי נפשי" תכב"ץ

דבר מו"ר ראש המוסדות

מו"ר כה"ר הגאון המקובל רבי עזריאל מנצור שליט"א
ראש מוסדות "שובי נפשי" תכב"ץ

בכל רגע יראה את התורה כדבר חדש

ההתפתחות הנוספת העצומה והנוראה אשר באה במשך כל השנים, אחר אותה היצירה של קיטור החשמל, שיש לאדם להתפעל מחכמת אותם האנשים שיצרו על גבי אותו האיש דברים אשר לפני כן לא היו נתפסים בשכל אדם, להביא אותם לידי מציאות. והדברים היו מאוד דמיוניים, והיו מגדירים את אותם האנשים בתור הוזים ולא מציאותיים, ואולם היום הדברים הם מפורסמים לעיני כל ופשוט. ועתה אדם שזכה להיות מחושבי שמו ועוסק בתורה, אשר אמר עליה הנביא בהמשך הפסוק, "כי אם בזאת יתהלל המתהלל, השכל וידוע אותי" אסור לו לחיות את התורה כפי אותו האחד שנוגד אל עידן החשמל, ולחיות את המציאות שהוא זכה ונוגד אל תוכה, ולומד את התורה מבלי לחיות את ההתפעלות ממהלכים הכבירים של לימוד התורה, ומנותן התורה. **אלא צריך בכל רגע, לראות את כל התורה כולה כדבר חדש שבא לפניו.** וכפי שדרשו בגמרא עירובין נד ע"ב על הפסוק אילת אהבים וכו' אף דברי תורה חביבין על לומדיהן כל שעה ושעה, כשעה ראשונה. וכאשר הם חדשים בעיני הלומד והמעייין, אזי יש לו בזה התפעלות. ומזה הוא בא אל החידושים המתחדשים לו, וממנה בא לדבקות בו יתברך, אשר נתן את התורה לישראל להאיר להם את הדרך אשר ילכו בה, ואת המעשה אשר יעשו. ויהי רצון, שהקדוש ברוך הוא יאיר עינינו במאור תורתו, לראות אותה בכל עת כתורה חדשה, ולזכות לחדש בה שמים חדשים וארץ חדשה, אנחנו וזרענו וזרענו עד עולם, נזכה לתורה מרובה ולרנ"ו אכ"ר.

"אל יתהלל חכם בחכמתו" אמר ירמיה טבעו של האדם הוא כביכול להסתכל ולהתבונן במה שרואה לפניו, ואת אותו הפרט הוא משתדל להבין אותו היטב, כמו את מעשהו של האדריכל ויוצר הדבר. ולפי החכמה אשר שרויה בתוכו, כן הוא נכנס לאותה החקירה, כדי להבין את מהלך המלאכה אשר עשה האיש הבונה היוצר את הדבר, וכל אחד כפי מהללו ומתנת חלקו בשכלו אשר נחל, כך הוא פועל בו להבין את מהלכם של דברים. וכאשר זוכה להבין את מעשה היצירה שיצר האדם, אזי האיש הנבון הזה, הוא מתפעל מאותה החכמה השרויה באדם היוצר. וזה בדברים ההווים והנמצאים לפני האדם, כאשר הם מוחשיים, ואז נהפך האדם הזה להיות מעריצו של היוצר. **תמיד אני שואל** כמה הערכה יש לבני האדם לאותו האיש אשר הביא לידי פועל את אשר היה קיים בעולם לידי מציאות מוחשית, והוא השימוש של החשמל בעולם. האדם השגרתי אפילו לא מעלה בדעתו, כי בכלל יש לחשוב על האיש החכם הגדול הזה. וזה מפני שהאדם השגרתי הוא נולד אל תוך מציאות של חשמל, ולכן אין לו את ההערכה המיוחדת לאותו האיש. ובכדי שיבוא להעריך את אותו האיש, צריך הוא לצייר את אותה התקופה ואת מערכת החיים שחיו בה בני האדם, וצריך לחוש את אותה התקופה, ולחיות עם הפסקת חשמל ממושכת, אז אולי קצת יתעורר לחשוב על היוצר הזה. **ואולם האדם** אשר חי עם פתילות הנדלוקות בחלב ובשמן, וזה היה להם האור להאיר לו את חשכת הלילה, אזי כאשר בא למציאות של חשמל, ההתפעלות שלו היא גדולה מאוד, מאותו האיש אשר האיר להם את החושך והלילה. **ופשוט ומובן** שכמו כן את

מחשבה כהלכה

כה"ר הגאון רבי גדעון שריון שליט"א
חבר בית הדין הרבני ירושלים - מלפנים

התורה מקדשת ומדריכה גם בענייני החולין

לאחר שאדם למד תורה יודע להבחין בין טוב לרע, להוציא יקר מזולל, ליקח הפרי ולזרוק קליפתו, יש בידו את האבן בוחן לאמת הצרופה, ועל ידי זה ביכלתו להוציא מכל אדם וללמוד ממנו את מעלותיו, וכמו שמצינו ברבי מאיר שלמד מאלישע בן אבויה.

איזהו עשיר השמח בחלקו, שנאמר יגיע כפיך כי תאכל, אשריך וטוב לך. אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא. **ונראה בביאור הדברים** דהנה יש לעיין, וכי מניין ידע האדם מהו חלקו, ותשובתו בצידו. שאדם שמח ביגיע כפיו, ומסתפק בזה, אז מרויח בכך גם עולם הזה. כי ידוע שרוב החלאים שבאים לאדם הם מחמת שאוכל מאכלים מעבר לצורך גופו, ולכן אדם שאינו מכניס לגופו יותר מהנצרך לו, אשריו בעולם הזה, כי גופו יהיה בריא. וטוב לך לעולם הבא, שרוב האיטורים כמו חמדת הממון וגזל וריבית ועוד, באים מחמת שהאדם מחפש מעבר למה שיש בידו, ובכך שהוא שמח בחלקו מונע את נפשו מהם.

איאת בגמ' הכל מודים בשבועות דבעינן נמי לכס, ועל פניו נראה תמוה שדוקא בחג מתן תורה שמהותו רוחנית, נאמר שבעינן לכס. **ונראה לבאר** בס"ד על פי מה שנאמר בכל דרכיך דעהו שנאמר בזה שהתורה מקיפה את כל חיי האדם שאל יטעה האדם לחשוב שהתורה נוגעת רק בעניינים רוחניים ואילו בעניינים גשמיים ניתן לכל אחד תורתו בידו ויעשה ככל אשר יישר בעיניו, אי לכך הדגישו חז"ל את ה"לכס" שבזה צריכים חיזוק גדול בעניינים שבחולין. שגם שם הנהגת האדם תהא על פי התורה שהיא מיישרת אורחותיו וסוללת את דרכו לחיים הנצחיים **וכפי שמצינו** כי חז"ל יסדו לנו את מסכת אבות שכולה מוסרים ומדות, כי התורה מיישרת אורחותיו של אדם. ואציין שתי עניינים שנשנו שם. **בן זומא אומר** איזהו חכם הלומד מכל אדם שנאמר מכל מלמדי השכלתי. **ולכאורה קשה** כיצד ניתן ללמוד מכל אדם, הרי ישנם אינשי דלא מעלי שלא דעת ולא תבונה בהם. הדבר הזה יובן ע"פ המשך הפסוק "כי עדותיך שיחה לי".

חמדה גנוזה

כמוהר"ר אברהם ערוסי זצוק"ל

"ארחות ישר"

פרק א' (אותיות ז-יא)

ז. ולכן מי האיש (הירך) [הירא] ורך הלבב דכתיב היום יירשם מסיני בא זורח מסיני??? למו הופיע מהר פארן אם כן נפטרו מעולה לא בעניין לא שר ולא עונש כמו שאומרים זה זיבורתא לא מעוקצך ולא מדובשך אבל כיון שנתחייב בעולה ירבה בלימוד להרבות לו שר דאמר רבי יהודה אשרי מי שעמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו וגומר ללמוד תורה הרבה ויתנו לך שר הרבה ודרש שמתן זכרם של צדיקים לעתיד לבוא לכן אמרו כי חלש רב אזל להווא עלמא אמר שמעתי שאומרים אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו.

י. ודע שהתורה מגנא ומצלא בין בעולם הזה, בין בעולם הבא. אפילו בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מגנא ואצולי מצלא. כי תעמוד לימין אביון, להושיע משופטי נפשו. וכן הוא אומר בהתהלך תנחה אותך, בעולם הזה. בשכבך תשמור עליך, בקבר. והקיצות היא תשיחך, לתחיית המתים. וכן אמרו, כל העוסק בטל תורה, טל תורה מחייהו דכתיבכי טל אורות טלך, וארץ רפאים תפיל. מה כתיב בתריה, יחיו מתוך נבלתי יקומו.

יא. כמה גדול מעלת תלמוד תורה, עד שאמרו מצווה בעדנא דעסיק בה מגנא ומצלא בעדנא דלא עסיק בה לא מגנא ולא מצלא. ועוד אמרו, תורה מכבה עבירה מצוה לא מכבה עבירה. מקרא דכתיב כי נר מצווה ותורה אור. המשיל מצווה לנר, כל זמן שיש בו שמן מאיר. נשלם השמן ממנו, כבה. והאור מאיר מבלי כלום. ועוד הנר מאיר חדר אחד, והאור מאיר כל העולם כולו.

בשלמא מניין שהתורה מכבה עבירה, מרבי אלעזר בן דורדיא, אמרו עליו על רבי אלעזר בן דורדיא, שלא הניח זונה שבעולם שלא בא עליה פעם אחת. שמע שיש זונה וכו'. בכה רבי ואמר, יש קונה עולמו בכמה שנים, ויש קונה עולמו בשעה אחת. אמר רבי לא דיין לבעלי תשובה שמקבלים אותם בתשובה, אלא שקורין להם רבי, הא למדת כמה גדול מעלת התורה שהיא מכבה את העבירה

מעבירות שבידו, ישוב אל השם א-להינו כי ירבה לסלוח. והירא את דבר ה', יבין וישכיל, כי לא נברא אלא לכבודו יתברך. לעסוק בתורה שבכתב, ותורה שבעל פה. להורותיו את הדרך אשר ילך בה, ואת המעשה אשר יעשה. ולקיים המצוות ככל אשר צוהו ה', ולעבוד את ה' א-להיו בלבב שלם, ובנפש חפצה, שלא על מנת לקבל פרס. באהבה ויראה פנימית, יראת הרוממות. וישים שם ה' יתברך נגד פניו תמיד, ויהיה ירא שמים בסתר כבגלוי, ליראה את השם הנכבד והנורא. וישים בטחונו במי שאמר והיה העולם ויירא ויפחד מיום הדין הגדול. דכתיב, ומי מכלכל את יום בואו, ומי העומד בהראותו

ח. וידוע, כי תחילת דינו של אדם באותו עולם, על תלמוד תורה. כמו שאמרו חז"ל, שהקדוש ברוך הוא שואל אותו תחילה, עסקת בתורה? דכתיב, "פוטרי מים ראשית מדון". וכן אמרו שלא חרבה ירושלים, ולא גלו ישראל, אלא על ביטול תורה. דכתיב, "מי חכם ויבין את זאת, על מה אבדה הארץ" וכן "ויאמר ה' על עזבם את תורת". וגדול הוא התלמוד, שהתלמוד מביא לידי מעשה. וכן אמרו במסכת פאה, אלו דברים שאין להם שיעור, הפאה וגו' ותלמוד תורה. ואלו דברים שאדם עושה אותם, אוכל מפירותיהם בעולם הזה, והקדוש קיימת לו לעולם הבא וכו' תלמוד ותלמוד תורה כנגד כולם. ואין אדם נפטר מדברי תורה, לא עשיר ולא עני, ולא זקן ולא חולה. כמו שאמרו שאין העולם קיים אלא על התורה, דכתיב אם לא בריתי יומם ולילה, חוקות שמים וארץ לא שמתי.

ט. וכן אמרו בפרקי אבות אמר רבי יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעולה בואנה של תורה למה אוי למה להם לקבלה ואמרו נעשה ונשמע ועכשיו נתבטלו ממנה מתאסלם ללמוד הן היו מאוד לא רצו לקבלם מכל וכל כמו שחזר הקדוש ברוך הוא את התורה על כל אומה ואומה ולא רצו לקבלה

א. רבי אברהם בה"ר משה בה"ר יוסף הלוי אלערוסי, נולד בשנת תרל"ח בעיר כוכבאן ושנות ילדותו עברו עליו בעיר מחוית. את לימודו קנה אצל הרב יחיא בה"ר יחיא חמדי ז"ל, תקופת זמן שימש כמפקח על השו"ס במרחבי תימן מטעם בי"ד צנעא, בנדודיו לא חת מלבקר ולשפר את הטעון שיפור, ייחודי היה בכתיבתו ותייעוד מסעותיו ושיא מעשיות ששמע מפי חכמים שפגשם בתימן, אשר קבצם בספרו "קורא הדורות". עלה ארצה ועבר תלאות רבות חיבר חיבור שקרא שמו "ספר נתניה" על התיישבותו מתחילה בעיר נתניה ועבר שם תלאות רבות, כמו כן חיבר "הגדה של פסח" משלו הבנויה כסדר הגדש"פ על מאורעות נוראות שארעו לו, כאמור עסק בכתבי רבים שלא כולם נדפסו, הוא ניסה לבקש את עזרת הציבור באגרת, ולא אסתייעא מילתא, והוא נתבקש לחיי נצח בסביבות שנת ה'ת"ש ונטמן בפ"ת, אחר מותו חלק מחיבוריו נדפסו, כעת זכינו לגאול מבין כתביו את חיבורו במוסר "ארחות ישר" וראה בהערה הבאה. ב. בשער הספר כתב המחבר "העוזבים ארחות ישר ללכת בדרכי חשך" ספר ארחות ישר עפ פירוש הנקרא איפת צדק, כדרכו בכמה חיבורים גם החיבור שלו וגם הפירוש, אמנם כאן הניח מקום לכל אורך החיבור (11 עמ' בכתב יד) לפירוש איפת צדק אך לא כתב שם כי אם שני גרגירים, בחדשים הקרובים בעז"ה נפרסם את כל חיבורו, ויהיו שפתותיו דובבות בקבר.

כתב היד מצוי בספריה הלאומית מספר מערכת 990002076580205171

לוח הלכות ומנהגים כמנהג קהילות קדש תימן - חודש סיון

על פי הלכות ומנהגים - הלכה ומסורה

ו' סיון - יום שני - חג השבועות

חג שבועות: ביום חמישים לספירת העומר הוא חג השבועות, שנאמר "עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום", ופירושו עד חמישים תספרו וחמישים לא תספרו, כי יום החמישים הוא יום טוב, כמו שכתוב שבעה שבועות תספור לך, ואחר כך וחג שבועות תעשה לך, ושבעה שבועות הם ארבעים ותשעה ימים. שת"ז (סי' תצד ס"ק א').

מאכלי חלב, שטיחת עשבים: לא נהגו בקהילותינו לאכול מאכלי חלב בשבועות. בקהילות אשכנז נהגו לשטוח עשבים ולהעמיד אילנות בשבועות בבית הכנסת ובבתים, זכר לשמחת מתן תורה, ובקהילות תימן לא נהגו כן. [ולכן השמיט השת"ז הגהת הרמ"א בסי' תצד ס"ג].

סדר תפלת ערבית ליל יו"ט: אין צריך לאחר תפילת ערבית אחר צאת הכוכבים משום תמימות, וכן נהגו להקדים ולהתפלל בערב שבועות מבעוד יום כשאר ערבי שבתות וימים טובים, כדי להוסיף מחול על הקידוש [וכן דעת השת"ז שלא הביא דין זה לענין התפלה רק לענין הקידוש כדלהלן]. פותחים במזמור של החג (תהלים סח ב) "קום אלהים יפוצו אויביו וינאסו משנאיו מפניו". "אשרי האיש", "למה נגשו", "הללויה הלו אל קדשו". הרב עומד ומסדיר את התפלה. הש"ץ מוסיף אחר השכיבו "אלה מועדי ה' וכו' ומזכירים בתפלה את יום חג השבועות הזה, זמן מתן תורתנו". יש שנהגו שאחר התפלה הרב מסדיר את הקידוש בבית הכנסת.

קידוש: יש להמתין מלקדש עד אחר צאת הכוכבים משום תמימות (שת"ז ס"ק ב). יזהר כל אדם שלא להרבות באכילה ושתייה בסעודת הלילה, כי המאכל מביא את השינה, ושמה ימנע מלהיות ניעור כל הלילה בעסק התורה הקדושה (חמ"י וע"ח).

עסק התורה בלילה: אחר הסעודה נוהרים הכל לבתי כנסיות ובתי מדרשות לעסוק בתורה כל הלילה, כמובא בזהר הקדוש (הקדמה, ח ע"א) בגודל מעלת לימוד התורה בלילה הזה. ואמר האריז"ל, כי כל מי שלא ישן בלילה הזאת כלל אפילו רגע אחד ויהיה עוסק בתורה כל הלילה, מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק בשנה ההיא, ולא עוד אלא שהוראת חיי האדם בשנה ההיא תלויה בענין זה, ולכן פשט המנהג בישראל לעסוק בתורה כל ליל חג השבועות. - אין לקיים תשעה"מ בליל שבועות, אלא אם כן זהו ליל טבילה (שת"ז סי' רמ ס"ק ג). הניעורים כל הלילה לא נהגו לומר קריאת שמע שעל המטה בלילה זה. יש שנהגו לטבול במקוה בסוף הלילה.

סדר התיקון: מנהג כל קהילות הקודש תימן, לומר את התיקון שייסד רבינו האר"י זע"א לומר תחלת כל פרשה וסופה מכל התנ"ך ומששה סדרי משנה, וכפי הסדר המובא בספר קריאי מועד. ובפרשת יתרו יש שנהגו לומר את עשרת הדברות, ויש שלא נהגו לאמרם. ואח"כ אומרים את האידרא.

דיני הניעור כל הלילה: קודם התפלה, יש אומרים שצריך ליטול ידיו בלא ברכה ג' פעמים לסירוגין, ויש שנהגו כן, אך הרבה נהגו שלא ליטול כלל [כדעת האר"י ז"ל שאין רוח רעה שורה אלא בשינה], וטוב ליטול ידיו לתוספת טהרה. ומכל מקום לפי מנהגינו אין לברך על נטילת ידים, אפילו אם עשה צרכיו. - הניעור כל הלילה, המנהג שבעלות השחר מברך את כל ברכות השחר, ומי שרוצה לחוש לדעת החולקים שאין לברך אלא אם נתחייב בהם, ישמע את הברכות ממי שנתחייב בהם ויצא ידי חובה, אך אם לא מוצא מי שישן, יברך את כל הברכות, כי כבר פשט המנהג לברך אפילו לא נתחייב בהם. וחלק מהבלידי נהגו שלא לברך ברכת 'המעביר שינה', ומשתדלים לשמוע ברכה זו ממי שישן בלילה, ויש שאמרוהו בלא חתימה. - המנהג בליל שבועות שהרב עומד ומברך את הברכות בקול רם, והציבור עונים אמן על כל ברכה ומכוונים לצאת ידי חובה. ואין צריך שיהיו עשרה כדי להוציא ידי חובה בברכות השחר. - באודן העולמים כשמיגיעים לפסיקת 'הי רצון' יש שנהגו לאמרו כל הציבור יחד. ויש שאמרו גם פסיקת 'שמע ה' קולי' כולם יחד.

הניעור כל הלילה, כשיאיר היום מברך ברכות התורה, מפני שאין דעתנו לפטור בברכה רק יום אחד, וכן המנהג. - יש אומרים שברכת 'על דברי תורה' וברכת 'והערב נא' הם ברכה אחת, ולכן אין לענות אמן אחר ברכת 'על דברי תורה', ויש אומרים שהם שני ברכות ויש לענות אמן. ונחלקו בזה גם כן המנהגים. - כשיעלה עמוד השחר יזהר שלא ללמוד או לקרוא איזה פסוק עד שיברך ברכות התורה, וכן מנהגינו שמיד בעלות השחר מפסיקים הלימוד, ואומר השליח ציבור קדיש דרבנן, ולאחריו אומרים ברכות השחר וברכות התורה.

תפלת שחרית: בחג השבועות אין מקדימים להתפלל בעלות השחר, אלא המנהג להתפלל כשהאיר פני המזרח בבירור שהוא קרוב לזמן הנץ החמה, כפי שנהגו בשאר ימות השנה. ובזמנינו רבים מדקדים להתפלל בהנץ החמה. [כי המנהג שהוזכר בעץ חיים ובסידור כנסת

הגדולה להקדים להתפלל בעלות השחר, הוזכר רק בליל הושענא רבא, שמרבים בו בסליחות, ויש שנהגו להקל בו מפני שהוא ערב יו"ט וטרודים בהכנת צרכי יו"ט, מה שאין כן בחג השבועות, ואדרבא מוכח מתוך דבריהם שבליל שבועות מתפללים כרגיל ולא בעלות השחר. ויש לזה עוד הוכחות משאר חכמי תימן, ואין כאן המקום להאריך]. - בהגיע זמן ציצית, כולם אווזים את הטלית בידיהם, הרב מברך בקול רם ברכת 'להתעטף' וכולם מכוונים לצאת ידי חובה בברכתו, ומתעטפים בטלית. - אחר החזרה ש"ץ מברך על ההלל ומוציא ידי חובה את הציבור משום ברב עם, וכולם אומרים יחד הלל שלם. ויש שנהגו לאמרו בקירוי.

קריאת התורה: יש שנהגו לומר תפלת 'רבונו של עולם' קודם הוצאת ספר תורה. - קודם קריאת התורה, נהגו ברוב הקהילות לומר פיוט 'אצולה לפני' 'הללויה זמרי למלך', ויש שנהגו לומר כתובה לחג השבועות. - קוראים חמשה בפרשת יתרו "בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי" ומפטיר בספר שני "בְּיָוֵם הַבְּפוּרִים" (במדבר כח כו-לא), ויזהר שיהיו אזניו נטויות לשמוע הקריאה, שכן אמרו במדרש (פסיקתא דר"כ, יב), אמר הקב"ה לישראל בני, היו קורין את הפרשה הזאת בכל שנה, ואני מעלה עליכם כאילו שאתם עומדים לפני הר סיני ומקבלין את התורה. יש שנהגו לעמוד בעת קריאת עשרת הדברות. החמישי אומר קדיש, אומרים למנצח, ומוציאין ס"ת שני, אומר החזן הכל תנו וכו' תורת ה' וכו', ומברך את הקהל 'תזכו לשנים רבות ומועדים טובים', ועונים 'בחיך ובימיך הטובים'. אחר המפטיר למנהג השאמי אומר קדיש, ולמנהג הבלידי אינו אומר קדיש, ומפטירין במעשה מרכבה ביחזקאל, ונהגו שחכם וגדול קורא את ההפסרה. בתרגום ההפסרה יש שנהגו לומר את התוספתא והוה בסוף ארבע מאה וכו', וכן יש שנהגו שכמה ילדים מתרגמים הפסרה זו. בברכות ההפסרה מזכיר יו"ט באמצע ובחתימה.

אזהרות: נהגו לומר את האזהרות שחיבר רבי שלמה אבן גבירול לפני שמכניסים את הס"ת להיכל, אך כיום נהגו לאמרם בלילה או לפני מנחה. ובחול"ל נוהגים לומר את מצות עשה ביום טוב ראשון ואת מצות לא תעשה ביו"ט שני של גלויות.

מגלת רות: נהגו לקרות בשבועות מגילת רות, והטעם לפי שמובא בילקוט רות מה ענין רות אצל עצרת שנקראת בזמן מתן תורה, ללמדך שלא ניתנה תורה אלא ע"י יסורין ועונין. ומנהגינו לקרוא לפני תפלת מנחה שנים מקרא ואחד תרגום. בפסוק האחרון יש מנהגים שונים באופן אמירתו, יש נוהגים שכל הציבור אומרים אותו שמו"ת, ויש נוהגים שהציבור אומרים אותו שנים מקרא, והרב מתרגם. ויש נוהגים שאומרים אותו כרגיל אלא שהרב אומר. ומסיימים שוב בפסוק האחרון "וַיַּעַבְדֵהוּ הָאֱלֹהִים אֶת יְיָ".

הקבלת פני רבו: חייב אדם להקביל פני רבו ברגל. וכן היה המנהג, שבכל חג הציבור באים לרב ושוהים אצלו זמן מה, ושואלים אותו שאלות בעניני דיומא, ואחר כך מברך אותם ונפטרים לבתיהם. [והמנהג בתימן היה להקביל פני הרב הראשי בליל יום שני אחר התפלה, כדי ליתן עוד שהות לנשים להכין את צרכי הסעודה].

ז' סיון - יום שלישי - יו"ט שני של גלויות

יום טוב שני של גלויות: סדר הקידוש הוא כמו בליל יום טוב ראשון כולל ברכת שהחיינו. בשחרית קורין פרשת כל הבכור עד סוף הסדר. ומפטיר קורא בתורה כמו אתמול, ומפטיר בנביא בחבקוק (ב כ) מ"וה' בְּהִיכֵל קָדְשׁוֹ" עד "למנצח בנגינות".

י"א סיון - שבת קדש - פרשת נשא

תרגום ברכת כהנים: אין מתרגמים ברכת כהנים בציבור. ובקריאת שנים מקרא, המנהג המפורסם שקורין את התרגום המודפס, ויש שנהגו לחזור על המקרא שלש פעמים. אין אומרים צדקתך במנחה, ומקצת הבלידי נהגו לאמרו.

י"ח סיון - שבת קדש - פרשת בהעלותך

קריאת התורה: מנהג תימן ששביעי מתחיל מ"ויאמר משה לחבב" ומעלים למברך זה זקן [מקדם היה מנהג שאין מתרגמים לחובב].

כ"ה סיון - שבת קדש - פרשת שלח

אחר מי שברך והשכבות מברכין את החודש, ואומר 'בְּסִימָן טוֹב יָהּא לָנוּ רֵאשׁ חֹדֶשׁ תַּמּוּז הַבָּא לְקֶרְאָתָנוּ לְשָׁלוֹם בְּיוֹם חֲמִישִׁי יוֹם שְׁשִׁי. שאר מנהגי הכרזת החודש ראה לעיל כ"ט חשון.

כ"ט סיון - יום רביעי - ערב ר"ח

דיני ומנהגי ערב ר"ח, ראה לעיל כ"ט תשרי.

כה"ר הגאון רבי שאול קרואני שליט"א
ראש כולל "בנתיבות יוסף"
ורב ומו"ץ ק"ק "שיבת ציון" רחובות

הפסקה לעניית דברים שבקדושה

שאלה: הנצרך להפסיק לענות קדיש או קדושה ברכו ואמנים באמצע פסוקי דזמרה או בפרשיות ק"ש וכדומה האם יכול להפסיק בכל גוונא או רק במקום דסליק עניינא.

תשובה: לדעת מרן ורבינו השת"ז יכול לפסוק בכל גוונא בין היכא דסליק עניינא בין היכא דלא סליק עניינא, ואף לדעת המשנ"ב רק לכתחילה אם יוכל יגיע למקום דסליק עניינא אך לא יאבד ענייתם כדי שלא לפסוק באמצע העניין.

ביאור התשובה: הנה גבי הנמצא במקום שפוסק בו באמצע הפרק לקדיש וקדושה ברכו ואמנים, מורה פשט לשון מרן דכל היכא שנמצא באמצע הפרק אף היכא דלא סליק עניינא שצריך להפסיק ולענות.

כי הנה סתם בלשונו (סעיף ג') לקדיש ולקדושה ולברכו מפסיק אפילו באמצע הפסוק, וכן למודים, אבל לא יאמר אלא תיבת מודים בלבד.

ואמנם המג"א בסק"ג כתב וז"ל: באמצע הפסוק. וי"א דוקא היכא דסליק עניינא אבל באמצע עניין כגון ושמעתם את דברי אלה על לבבכם לא יפסיק ואם פסק חוזר לתחלת הפסוק [כ"מ ספ"ב].

הנה גם מלשון המג"א מוכח בעליל דלא קאמר הכי בדעת מרן, שהרי נקט בלשונו "ויש אומרים". הרי דאין כוונתו לפרש כן בדעת מרן.

והנה המ"א הרשים על מקור פסק זה דמבטן הכסף משנה יצאו, והמעין במקור הדברים יראה מבואר שם כן בהדיא. דהכי איתא שם (פ"ב מק"ש הט"ו) "וכתב הרא"ש ז"ל דאמרינן בירושלמי שאין חילוק בין באמצע הפסוק, לבין פסוק לפסוק. וכתב ה"ר מנוח והאי אמצע הפרק דאמרינן דפוסק מפרש בירושלמי אפי' באמצע פסוק. ואיכא דאמרי דכי פוסק באמצע פסוק, היינו היכא דסליק עניינא. אבל באמצע ענין כגון ושמעתם את דברי אלה על לבבכם, לא. ואם פסק חוזר לתחלת הפסוק.

והיינו דמבואר דלמד הכסף משנה בדברי הרא"ש ורבינו מנוח, דבכל גוונא משיב אפילו באמצע הפסוק אפילו היכא דלא סליק עניינא, ורק איכא דאמרי שאינו פוסק אלא היכא דסליק עניינא.

והנה גם מדברי רבינו השת"ז מוכח דס"ל כפשט לשון הרמב"ם, מדקרא שמיטה לדברי המ"א שהעלה דין זה. ובאמת פשיטא להו לכל הפוסקים כן בדעת מרן ועיין עליהם.

ויש להוסיף עוד, דהנה אף המשנ"ב בסק"י כתב "הפסוק: י"א דבאמצע הפסוק לא יפסיק אם לא במקום דסליק עניינא, ואם פסק חוזר אח"כ לתחלת הפסוק. ולענין מעשה, כשמפסיק לענות קדיש או קדושה כמו שיתבאר לקמיה, אם א"ל לו למהר לסיים העניין יכול לפסוק אפילו באמצע הענין, ולסמוך על בעלי סברא הראשונה שלא חלקו בכך לצורך מצוה רבה כזו ולענות עם הצבור. ואח"כ יחזור לתחלת הפסוק."

הרי דאף הוא גופיה מסיק דהעיקר לדינא שיפסוק אף היכא דלא סליק עניינא, רק למיחש מיהא בעי אם יכול להגיע למקום דסליק עניינא.

לכך פשיטא דלדין אין מניעה לפסוק בכל מקום, בין היכא דסליק עניינא בין היכא דלא סליק עניינא, ומ"מ החכם עיניו בראשו, ואם רואה שיכול לפסוק קודם שמתחיל עניין נוסף, שיעשה כן רק כדי שתהא תפילתו מוסדרת ולא מופסקת ומבולבלת.

כה"ר הגאון רבי יצחק מעלם שליט"א
ראב"ד ביתר עילית
ורב העדה התימנית ביתר עילית

דיני שכנים - חללים של בניין

שאלה: ישנם בניינים שמצויים בהם חללים שונים שבזמן קניית הדירות מהקבלן הינם סגורים ומבוצ-זים, הקבלן סוגר אותם מסיבות שונות, אחד השכנים שזיהה כי ישנו חלל כזה ורצה לנצל את השטח עמד ופרץ את הקיר ריצף את המקום והחל להשתמש בו לאחסון חפצים ועוד, ועתה טוענים חלק מהשכנים כי השטח הזה הוא משותף ושייך לכלל תושבי הבניין וכי כל הדיירים יוכלו להשתמש במקום בשווה, האם ע"י מעשיו זכה במקום או שצודקים דברי השכנים והמ-קום שייך לכולם בשווה?

תשובה: דבר זה שנוי במח' הפוסקים אמנם בזמנינו שידוע שיש חללים נראה שיש לדון את החללים כר-כוש משותף ולכן אם יש בו כדי חלוקה והמקום נגיש לכל השכנים יחולק בין כולם, ואם לאו יחולק בין אלו שיכולים להשתמש והשאר יכולים לדרוש לקבל פי-צויים על חלקם, אמנם ברור הדבר שיצטרכו להשתתף בהוצאותיו של זה שפרץ את החלל ריצפו והכשירו.

ביאור התשובה: מצינו מחלוקת בדברי רבותינו האחרונים, וכן בפסקי בתי הדין יש חילוקי דיעות בענין החללים. יש הסוברים שהחללים נחשבים מקום הפקר, שהרי לא נכללו כלל במכר, לא בדעת המוכרים, ולא בדעת רוכשי הדירות.

וממילא דמי למה שכ' הרמ"א סי' רל"ב סעיף י"ח דאם קנה הסרסור מתכת בחזקת בדיל, ומכרו. ואח"כ נודע שהיה בו כסף או זהב, זכה בו הלוקח, והסרסור לא זכה בו מעולם, הואיל ולא ידע בו. כמו כן בנדון דידן מאחר ולא היה חלק מהמכר, הרי שלא זכו בו שאר הדיירים, והוא על ידי מעשיו זכה בו.

אמנם עיין בנתיבות סי' רל"ב סק"ח דדוקא בכה"ג דאין הכסף עשוי להמצא ע"י הסרסור בתוך בדיל, ולכן חשיב כאבוד ממנו ומכל אדם. וכ"כ הגר"א שם סי' רל"ב סק"ח וכ"כ מהרי"ק סי' קנ"ח. וא"כ יש לדון בנדון דידן דשמא נחשב כעשוי להימצא ע"י הדיירים האחרים.

ועכ"פ עיין במשפט צדק (דף 668) מה שהאריך בדעת רבותינו האחרונים, מ"מ בפשטות כיום נראה שהח' ללים נחשבים כרכוש משותף, בפרט שיוצעים כיום שיש חללים בבניינים. ושונה מכסף, שאין דרכו להיות בבדיל.

ולכן אם יש שם חללים בשיעור חלוקה לכל דייר, ורר צים הדיירים חלוקה, בוודאי יש לחלוק. אמנם תהיה זכות לקרוב אל החלל לדרוש לעצמו, מדין חלוקת שטחים.

ואם אין כדי חלוקה לכל הדיירים, אלא רק הסמוכים יכולים להגיע לשם ולממש את השימוש במקום. נראה שההנהגה הראויה, שיחלקו ביניהם בצורה שוויונית. ומי שכבר החזיק ע"י מעשה שהכשיר את המקום לשימוש, הוי כמי שגדר בנכסי הגר שזוכה ע"י גידורו. (אעפ"י שע"פ ההלכה אם זה חצר השותפין צריך קנין של השותפים).

ולכן בנידון דידן אם קדם אחד ועשה מעשה של רי-צוף והכשרת המקום, הרי זה זכה במקום הזה. מ"מ יש לצדדים לישב ולחלק באופן שכל אחד ירגיש שמקבל חלקו. ולגבי שאר השכנים אם ידרשו לקבל פיצויים על חלקם, רשאים. שאע"פ שאינם יכולים להשתמש, מ"מ לא איבדו את זכותם הממונית במקום.

אמונת חכמים

חשש שמואל כי מלבד ההפסד הכספי שבדבר, כל משאית שיזמין לא תצליח את העליה התלולה. וכן כבר יתפרסם הסיפור בין נהגי משאיות הבטון, ואף אחד לא יסכים לבא ולקדם את בניית הבית.

משכך בקש שמואל מנהג המשאית, אגא! המתן מספר רגעים, יש לי פתרון. ניגש שמואל לשיבת "כפר חסידים" הסמוכה, ובקש את הגאון המופלג רבי יצחק ברנשטיין שהיה מגדולי החכמים בשיבה, ולימים אף שימש כראש הישיבה. שחו לו כי הוא באמצע מסירת שיעור בפני התלמידים.

שמואל ניגש אל חדר השיעורים ונקש בדלת, אחד התלמידים פתח ומשראהו רבי יצחק, ניגש אליו ואמר לו שמואל מה כבודו צריך, כאמור הכרת טובה גדולה היתה לרבני הישיבה למשפחתו, ולמרות שהיה באמצע שיעור הבין שבדבר מה חשוב בפיו. ענה לו שמואל, רבי יצחק, הנך יודע שאיני מפריע אף פעם את הלימוד, אך הנה הזמנתי משאית בטון לצקת את גג ביתי, והנהג לא מצליח לעלות מחמת קושי הדרך.

נו! שאלו רבי יצחק במבט תמה, וכיצד אוכל לעזור? וכי נהג משאית אני. השיבו שמואל, כבוד הרב, תבא איתי יחד, תגיד לנהג שיעלה והמשאית תצליח לעלות. רבי יצחק היה מופתע, הוא אינו מחולל ניסים, אלא מוסר שיעורים בסוגיות ישיבתיות, שמא התבלבל שמואל. ולפיכך אמר לו, מדוע עולה כך בדעתך, וכי פועל ישועות אני שאמר למשאית והיא תעלה.

ענה לו שמואל, כן הרב אתה תלמיד חכם, ובטוחני שמה שיצא מפיק לא ישוב ריקם. מה אכפת לכבודו, המשיך להפציר, אין אף אחד ברחוב, הרב יצא ויאמר למשאית לעלות, והיה והמשאית עלתה הנה מה טוב, וכך בטוחני שיהיה. אך גם אם לא, לא אספר לאיש.

רבי יצחק החליט למלא את בקשת שמואל מתוך הכרת הטוב, והיה ברור לו שלא יצא מכך דבר. יצא אחרי שמואל, הגיע לנהג המשאית ואמר לו "עלה". הנהג לחץ על הדוושה, ובארח פלא עלתה המשאית בלא כל קושי. רבי יצחק המום היה מן המעשה, בעוד רבי שמואל אומר לו בפשיטות, הנה הרב ידעתי בבירור כי רצון יריאיו יעשה.

היישוב רכסים לפני כששים שנה, עליות ומורדות כשמו "רכסים", אך לא כהיום שהכבישים סלולים מותאמים ומונגשים, אלא עליות חדות כבישים סלולים למחצה, סדוקים ושבורים.

בשנות העליה הגיעו אל היישוב משפחות עולים רבות מכל העדות, ואף כמה משפחות מעולי תימן שוכנו בעיירה זו, ביניהם משפחה אחת מהעיר "ביצ'א" בדרום מזרח תימן, משפחת "דוֹרֵיב", אבי המשפחה רבי משה איש חסד גדול היה, ומתרחק מן המחלוקת.

בעת ההיא הוקמה במקום ישיבת "כפר חסידים", ומאחר והיא היתה בחיתוליה ושכנה בסמיכות למקום מגורי משפחת "דוֹרֵיב", הגישה המשפחה סיוע רב לרבני הישיבה ותלמידיה אם במזון אם בלינה, והיה לרבני הישיבה הכרת הטוב גדולה מאד לבני משפחה רוממה זו.

במעשה שלפנינו נעסוק באחד מבניו של רבי משה, שמואל שמו, נקדים ונספר כי שמואל הנז' כשאר בני המשפחה בעל חסד גדול היה. אך התייחד בשתי מעלות רמות, האחת כי קיים בעצמו "תמים תהיה עם ה' אלהיך" כדברי התרגום "שלים תהא בדחלתא דה' אלהך" כי שלם היה באמונתו התמימה לפני ה'.

והשנית, כי נתייחד מאד בכבוד ומורא מקדש מעט, כך יעידו כל רואיו כי כבודו לבית ה' היה מן הנדירים עד כמעט בלתי קיימים, היה נכנס לבית הכנסת בחיל ורעדה, כשידי פרושות כלפי ההיכל, והיה הולך למקומו ביראה גדולה כשפיו ממלמל פסוקים, היה יושב בבית הכנסת מימין להיכל (משמאל הנכנסים) באימה ויראה, משך כל זמן התפילה וקריאת התורה.

והנה משבגר שמואל, גדל ויהי לאיש, נשא אשה וזכה לרכוש קרקע מול מגורי הוריו, חלקת קרקע בקצה של עליה תלולה. בסייעתא דשמיא החל בבניית ביתו, חפירת היסודות יציקתן ובניית הקומה הראשונה כבר לקראת הסיום, וכל מה שנותר הוא רק לצקת את גג הבית. בבא היום המיועד, הוזמנה משאית בטון לצקת את גג הבית. והנה לרוב כובד המשאית, ולקושי העליה, לא צלחה המשאית את העליה ונעמדה במקומה. ניסה נהג המשאית עוד פעם ועוד פעם, ולאחר מספר נסיונות אמר נואש, והודיע לשמואל כי אין באפשרותו לעלות ולצקת את הגג, ונפנה לשוב לדרכו.

מסורת כהלכה

הרה"ג רבי עוזאל שלו שליט"א
כולל "ברכת מרדכי" חדרה

בבירור וטעם המנהג באמירת לחיי יהודה ואפרים בברכת הגפן

ומעתה יתבאר הנוסח כך. **בחיי יהודה ואפרים**. בחיי כל ישראל הנקראים יהודה אפרים מחמת חשיבותם וחביבותם, או דהכונה על משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. **תמליך מלך בירושלים**. כפשוטו שימלוך מלך אחד והוא משיח בן דוד, ויתאחדו הממלכות תחתיו ויהיה רועה אחד לכולם [ולגורסים ותמליך מלך בן דוד בירושלים מבואר הוא ביותר]. **ותבט עני עמך ברחמים ותפן**. ראה גלותינו שאנו פזורים מוכים ודווים כעניים, פנה אלינו במדת הרחמים. **והטעם שהסמיכוהו** דוקא לברכת הגפן, נראה לבאר ע"פ מה שכתב הלבוש סי' קפ"ג ז"ל כבר ידעת שברוב הברכות שתקנו חכמינו ז"ל תקנום לסדרם על הכוס, מפני שהוא דרך כבוד ושבח נאה לסדר כן שבחו וברכתו יתברך עם הכוס שבידו, וכמו שאמר הכתוב [תהלים קטז, ג] כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא. גם על פי הקבלה יש בו סוד גדול, כי הוא רומז לעשירית הנקרא כוס ישועות והמקבל מכולם ומשפיע ברכות פרנסה לכל העולם והבן. עכ"ל והביאו דבריו השת"ז והמשנ"ב וכו' ח"ב בדין כוס בברכת המזון. **ובזה** יבואר דראוי לבקש על הגאולה בזמן ירידת השפע וגם ראוי להזכיר שבחו וכבודו שהוא מלך גואל בשעת הברכה עם כוס שבידו.

נשאלתי מה מקור מנהג הרבה מחזות לאמירת "לחיי יהודה ואפרים ותמליך מלך בן דוד בירושלים ותבט עני עמך ברחמים ותפן" אחר עניית "לחיי".

תשובה: הנה מקור נוסח זה מובא בדברי הכלבו (סי' כו), בדין ברכת המזון הקצרה. עיי"ש שאחר בונה ירושלים כתב "בחיי יהודה ואפרים ותמליך מלך בירושלים, ותבט עני עמך ותפן, ברוך אתה ה' אלהי בורא פרי הגפן". **ועתה יש לבאר** נוסח זה ופירושו, ומדוע הסמיכוהו אבותינו לכל אמירת סברי מרנן, וברכת הגפן. **והנה בדברי האבן עזרא** (הושע ה ג) עה"פ אני ידעתי אפרים וישראל וכו' **מבואר** שכל ישראל נקראו אפרים או מטעם מה שבידך יעקב אע"ה ויקרא בהם שמי, או מדברי הנביא הבן יקר לי אפרים ויהודה חולק מקום ושם לעצמו, עיי"ש עוד. **ובתהלים** (קח ט) כתיב "לי גלעד לי מנשה ואפרים מעון ראשי יהודה מחוקק" **ומבואר במדרש** (בבב"ר ט א) **וברד"ק** דיהודה ואפרים הם שני ממלכות בישראל, שיתאחדו תחת מלכות אחת, תחת מלך המשיח. ועוד מכוון הוא כנגד שני המשיחים שיקומו לבני בגאולה הקרובה בב"א. **והעולה** כי כוללים בשם יהודה ואפרים את כללות ישראל הן בעבר כמבואר בראב"ע, והן לעתיד כמבואר ברד"ק ובמדרש.

בשורה משמחת לציבור שוחרי התורה והמוסרה
אברכים בגי' ק"ק תימן
על הקמת קרן

"מסורה רבותינו"

לכתיבת מערכות בהלכה ומנהג במסורת ובמשנת רבותינו חכמי תימן
ועל צבאם הודן ומאורן של ישראל רבינו דוד מזרחי (משרקי) זיע"א
בעל שתילי זיתים וש"ס

מקום שני
(שני זוכים)
₪2,500

מקום ראשון
(זוכה אחד)
₪5,000

מקום רביעי
(חמישה זוכים)
₪1000

מקום שלישי
(חמישה זוכים)
₪1,500

כללי ההשתתפות:

- על המאמרים לעסוק במשנתם ההלכתית של רבותינו חכמי תימן או במנהגי תימן בלבד
- המאמרים יוגשו מוקלדים בלבד לתיבת לכתובת המייל 5400950MS@GMAIL.COM
- גופן גודל 12 מינימום 3 עמ' ולא יותר מ-6 עמ' A4
- חובה לציין בראש המסמך שם ומשפחה מספר פלאפון זמין ושם הכולל/ישיבה גדולה.
- המאמרים יתקבלו עד ט"ו באב התשפ"ה בלבד.